

ISSN 0027-8084
UDK 808.61/.62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

XXXVII/1—4

БЕОГРАД
2006

СТАНА РИСТИЋ

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ГЛАГОЛИ ГОВОРЕЊА У ФУНКЦИЈИ МЕТАЈЕЗИЧКИХ МОДИФИКАТОРА

У раду су глаголи говорења у функцији метајезичких модификатора представљени као оператори говорног поступка на примерима облика глагола *казати*, његових израза и сложенијих конструкција.

Кључне речи: глаголи говорења, функција метајезичких модификатора, оператор говорног поступка, комуникативна структура исказа, модални оквир исказа, пропозиција.

1.0. Функцију модификације говорног поступка у виду метајезичких оператора, у општем смислу и на примерима партикула: *наводно*, *буквално*, *дословно*, *једноставно*, *једноставно* и *најједноставно*, већ смо представили у једном раду (Ристић 2006: 205–216). Истакли смо да се наведени метајезички оператори примарно јављају као лексички експоненти скраћених, надређених реченица чији су предикати глаголи говорења. Тако партикула *наводно* замењује реченицу 'Како неко каже', 'Како кажу', а партикула *буквално* 'Онако како је казано, речено (и никако другачије)'.¹

1.1. Међутим, показало се да се глаголи говорења не јављају само као предикати редукованих реченица, него се и сами реализују на формалном плану у виду одређених облика, сложенијих фразеолошких или предикативних структура као експоненти модификације говорног поступка. То су примери типа: *кажу*, *веле*, *јрича се*, *како кажу*, *како се шврди*, затим примери: *(ја) кажем*, *(ја) шврдим*, *ја морам (могу, хоћу, љубим, смем) да кажем*, *ако ми дозволиш (да ја кажем)*; или пак: *ако могу/смем љубим да кажем*, *ако се може/сме љубим рећи* и др.

1.2. Било да се модификација говорног поступка исказује партикулама или наведеним глаголским еквивалентима и њиховим конструкцијама, она се на модално-семантичком плану исказа реализује на јединствен начин и то као однос говорника према информацији коју садржи пропозиција или у смислу њене изворности и/или фактивности (кад су партикуле у питању), или у смислу њене веродостојности, недвосмислености, убедљивости, јасности, умесности и сл. (кад су у питању глаголски модификатори). На комуникативном плану овај однос дистанцирања од садржаја пропозиције или инсистирања на њеном

садржају, представља стратегију говорног лица да делује искрено, убедљиво и ауторитативно у одређеној ситуацији.

1.3. На плану текста, дискурса овакве јединице се јављају у функцији метатекстуалних оператора који, уз функцију модификације говорне делатности, реализују различите прагматичко-семантичке садржаје доприносећи семантичкој кохеренцији текста/дискурса.

2.0. Међутим, експлицирање глагола говорења, који се иначе као предикати подразумевају и изостављају у чину саопштења, представља нарочити вид модификације говорног поступка, карактеристичног за разговорни језик, чије се особености испољавају на структурном и комуникативном плану. На структурном плану њихова употреба се реализује као предикација сложене реченице у функцији модификације пропозиције коју формира основна или допунска клауза. На комуникативном плану оваква семантичка подређеност предикације глагола говорења доприноси кохеренцији текста/дискурса и представља лексикализацију њихове метајезичке функције. Они, као оператори говорног поступка регулишу подешавање комуникативне стратегије према саговорнику и маркирају тип текста/дискурса.

2.1. Глаголи говорења у функцији оператора говорног поступка због устаљених облика, модалног значења, модификаторске функције и блокиране позиције у реченици сличнији су партикулама и другим модалним јединицама него глаголима, што би се на одговарајући начин морало представљати у њиховом лексикографском и граматичком опису. Циљ овог рад јесте да укаже на особености модификаторске функције глаголских облика и њихових сложенијих јединица, који с једне стране чувају граматичка обележја глаголских речи, а са друге стране на основу функције и комуникативног статуса добијају карактеристике веома широке класе модалних јединица.¹

2.2. Да бисмо утврдили опште функционалне и прагматичко-семантичке карактеристике глагола говорења у функцији модификатора, пре анализе примера из корпуса², проверили смо у којој мери, у ком смислу се одговарајућим глаголским обликом могу заменити партикуле типа *наводно* и *буквално* (*јеросхо*) у функцији метајезичких модификатора говорног поступка, у већ утврђена два модела семантичке структуре исказа:

I. Милан је, *наводно*, изгарао на послу. $\Leftrightarrow$ Милан је, *кажу*, изгарао на послу.

наводно $\Leftrightarrow$ кажу (P) = 'Саопштавам (P) дистанцирајући се од (фактивности) (P)'.

¹ О модификаторској функцији догађајних или евентивних глагола, типа *бива*, *догађа се* в. Петровић 1997: 203. Уопште, ауторка обезличене и безличне облике глагола у функцији модификације, који се јављају у блокираним позицијама означава термином „адвербијализовани глаголи“ (нав. дело: 201).

² Корпус је узет из Речника САНУ и из транскрибованих телевизијских ток-шоу емисија Б92, Утисак недеље водитељке Оље Бећковић и емисије Александра Тимофејева (в. извори).

II. Милан је, *буквално* (*ћпросћо*), изгарао на послу. $\Leftrightarrow$ Милан је, *кажем* ('тврдим'), изгарао на послу.

просто $\Leftrightarrow$ кажем ('тврдим') (P) = 'Саопштавам да (P) инсистирајући на фактивности (несумњивости, недвосмислености) (P)'.

2.3. Заменом партикула облицима глагола говорења не мења се семантичка структура исказа, јер се у модалном оквиру задржава исти тип модификације — метајезичка модификација говорног поступка. И глаголски облици, указујући на дистанцираност/недистанцираност говорног лица од садржаја пропозиције, реализују субјективну модалност импрцептивног и метајезичког типа, која је блиска епистемичкој модалности (исп. Синтакса 2005: 643).

2.4. Међутим, разлике у употреби партикула и глагола говорења у функцији модификатора испољавају се, како је већ истакнуто, на структурном и информативно-комуникативном плану. На структурном плану та се разлика испољава и као ограничење глаголских метајезичких оператора само на функцију модификације, док се конекторска функција, карактеристична за партикуле, јавља веома ретко, и то обично секундарно уз примарну функцију модификације. Али је зато њихова позиција у исказу слободнија, па се као оператори јављају у све три позиције: иницијалној, медијалној и финалној. Смисао и функција модификације глаголских оператора условљена је и њиховом позицијом, што ће бити показано у анализи примера.

3. На информативно-комуникативном плану разлике су веће и проистичу из незавршеног процеса лексикализације ових глаголских јединица, које су се због промењене функције нашле на граници између глагола и партикула. Разлике се испољавају у различитој интерпретацији прагматичке компоненте семантичког садржаја исказа исте предикатно-аргументне структуре са партикулама и глаголским облицима:

наводно P = 'Саопштавам P, Ја не тврдим да P, Други/неки тврде да P, **Ја немам аргументе да је P право/истинско**' (импликација: P не мора бити тачно, у P се може сумњати и сл.).

кажу (да) P = 'Саопштавам P, Ја не тврдим да P, Други/неки тврде да P, **Ја немам став о томе да ли је P право/истинско** (то у овој ситуацији није важно)'.

просто, буквално P = 'Саопштавам P, Ја тврдим да је то истинско/право P, **Ја имам аргументе да је то право/истинско P** (и ништа друго само то, у правом смислу, у пуном значењу, у свим појединостима, сасвим тако, потпуно) и сл.'

кажем ('тврдим') (да) P = 'Саопштавам P, Ја тврдим да је то истинско/право P, **Ја немам намеру (у овој ситуацији) да наводим аргументе да је то право/истинско P** (мени се мора веровати, знам да сам у праву, то би се, иначе, морало знати, то и други (сви) знају)' и сл.

4.0. Из анализе се, осим истакнуте разлике, види и да предикатно-аргументној структури исказа са партикулом *наводно* одговара еквивалентна структура са употребом глагола говорења у обезличеном или безличном облику, док се искази са партикулама типа *јер* (*бу-квално*) могу заменити еквивалентима са личним облицима глагола говорења. Употреба личних односно безличних облика глагола у функцији оператора говорног поступка условљена је типом дискурса и комуникативном стратегијом.

4.1. Обезличеним и безличним облицима типа: *кажу*, *веле*, *јри-ча се* и сл. говорно лице, осим што квалификује садржај пропозиције као информацију преузету из неког неодређеног извора, у први план истиче своју оцену садржаја пропозиције не доводећи њену фактивност, веродостојност у питање, као и намеру да њен смисао, примерен одређеној ситуацији, сугерише саговорнику.

То показују следећи примери:

(1) *Кажу*, мање од 2% анкетираних ... је икада дало крв код нас (Б92 Тим. 21. 2) — додатни смисао, сугестија може бити: 'што је недовољно', 'што је веома слаб одзив', 'што довољно говори о нама' и сл.

(2) Дивац је рекао да сте Ви [М. Динкић] први све рекли о неза-конитостима везаним за продају Књаза Милоша ... Да сте познати по поштењу ... али *кажу*, *наводно*, осим у случају Књаза, где сте изненада заћутали. Је ли истина да сте заћутали и зашто? (водител, Б92 Тим. 21. 2) — додатни смисао је став, оцена у смислу: 'ако је тако, то не би било у реду (с Ваше стране)' или сл.

У овом примеру напоредна употреба партикулског и глаголског модификатора, марkira стратегију опрезности примерену ситуацији, којом се говорно лице учтиво ограђује од садржаја пропозиције зато што се њиме, осим саопштења, изриче и негативна оцена о понашању ауторитативног саговорника — министра, али говорно лице истовремено, на начин примерен ситуацији, исказује и свој став да такво понашање у случају фактивности пропозиције осуђује, не одобрава.

У примерима 1 и 2 обликом *кажу* говорно лице упућује на неодређени извор информације, а глаголски облик у плуралу наглашава општеприхваћеност, садржаја пропозиције, што је и разлог да се у њену фактивност мање сумња, да је она реалнија, него у случају када се модификација исказује партикулом *наводно*. То се може видети из разлике прагматичких компонената у представљању семантичке структуре исказа са овим модификаторима (в. т. 3), као и из додатних садржаја којим се проширује модални оквир испоређиваних јединица.³ Специ-

³ Проширивање модалног оквира додатним прагматичко-граматичким садржајем глаголских модификатора представљено је у овом раду у анализи примера, а додатни садржаји партикулских модификатора представљени су у раду Ристић 2006: 207, 209, 211, 212–213.

фичност глаголских модификатора овог типа у односу на модификацију партикулама, потврђује и употреба облика *прича се* са неодређеним извором информације, чијом се употребом не поставља проблем фактивности тврдње него се маркира тип дискурса као наративни, у коме говорно лице остварује стратегију блискости са саговорником. Употреба деперсонализованих глаголских облика у функцији оператора говорног поступка карактеристична је још и за дискурс дескрипције и констатације (исп. Васић 1997: 39).

4.2. Облицима 1. л. једнине, типа: *кажем, велим* и сл. говорно лице одређује себе као извор информације, чиме осим своје уверености у фактивност, веродостојност садржаја пропозиције, исказује и додатне садржаје (исп. Синтакса: 645–646).

То у прва три примера илуструју искази саговорника М. Динкића у телевизијској емисији (Б92 Тим. 12. 2), а и други примери из корпуса:

(3) *Да вам кажем, ја морам да кажем* да сам прилично љут због таквих интерпретација, — 'што се не сме занемарити', 'што се мора узети у обзир' и сл.;

(4) Али, *да вам кажем нешто*, наша земља није у реду, — скретање, побуђивање пажње саговорника на оцену садржаја пропозиције;

(5) Али *морам да вам кажем*, наш народ ..., — 'принуђен сам на искреност иако то не би требало, иако то није популарно да се јавно каже' и сл.;

(6) Нажалост, опет *морам да вам кажем*, и према тој ствари имам однос марсовски, као Марсовац (Р. Амадеус, Б92 Тим. 12. 2), — 'не могу да не будем искрен (иако вас мој одговор неће задовољити)';

(7) Ви сте издавач (у Стубовима културе) ... Један од светионика културе у Србији, *што ја кажем* (водителј, Б92 Тим. 21. 2), — стратегија ласкања, изрицање признања, похвале, али и наглашавање да је у питању лични став, оцене о садржају пропозиције.

4.3. Примери показују да се модификатори говорног поступка исказани глаголима говорења често и сами модификују употребом модалних глагола. У примерима то је модални глагол *морати*, али наше истраживање модалних глагола показало је да се у истој позицији могу употребити и остали модални глаголи: *моћи, требати, хтећи* и *смети*, при чему сваки од њих уноси различиту модификацију у смисао глаголског оператора говорног поступка (в. Ристић–Коњик–Милосављевић 2006). Модификовањем говорног поступка личном формом глагола првог лица једнине, често и посебно појачано употребом заменице *ја* и/или модалног глагола *морати*, типа: **(ја) тврдим, (ја) морам да кажем**, истиче се ауторство говорног лица, што представља отворену стратегију убешјавања, наметања сопственог става. Ови облици се чешће

од других јављају у иницијалној позицији, реализујући и функцију интензификатора тврдње (исп. Велчић 1987: 44–45). Оваква употреба је карактеристична за дискурс објашњења, убеђивања и вредновања (исп. Васић 1997: 39). То је нарочито важно у ситуацији постизања и потврђивања ауторитета говорног лица, као и потврђивања вредности, валидности онога што он тврди, што је евидентно у академском разговорном дискурсу или јавној употреби језика, дакле у ситуацијама када се у улози говорника јављају стручњаци за тему о којој се говори.

4.4. Ублажавање ове стратегије остварује се употребом првог лица множине, често праћено и употребом императивне форме уз глаголски облик, што показује пример:

(8) Ви сте на челу једног, *хајде иако да га назовемо*, најфинијег сазива Парламента (Б92, Тим 12. 2);

(9) Боље од два зла, *како бисмо рекли* (Б92 Тим. 21. 2);

Већ је у литератури истакнуто да глаголи говорења не спадају у перформативне глаголе, а први наведени пример показује да и перформативни глагол (*називајте*), употребљен у функцији оператора говорног поступка, губи карактеристике перформативности. То се потврђује могућношћу изостављања целог глаголског израза, за разлику од перформатива, који се не могу изоставити (исп. Васић 1997: 37). Међутим, факултативност глаголских модификатора остварива је само на структурном, а не и на комуникативном плану, јер се њиховим изостављањем не реализује модални оквир исказа са релевантним граматичко-прагматичким информацијама.

5.0. Примери показују и различите позиције личних и безличних облика глагола говорења у функцији оператора говорног поступка и различиту структуру исказа. Различита позиција, како је већ установљено, а како показују и наши примери, одражава различито поимања радње и различите дискурсне стратегије.

5.1. Иницијална позиција одражава комплексно сагледавање радње о којој се само реферише без инсистирања на њеној фактивности/нефактивности. Глаголски облик обично уводи пропозицију (допунску реченицу) с везником *да* (пр. 3) или без овог везника, али издвојену интонационом паузом (пр. 1). У истом дискурсу уместо везника *да* може да се уведе проформа за објекат *нешто*, иза које следи допунска реченица (пр. 4). Глаголски оператори у овој позицији осим модификаторске функције реализују секундарно и конекторску функцију.

5.2. У медијалној позиција преовлађују модалне карактеристике над граматицим код глаголских оператора, па они истичу стратегију појачавања, наглашавања исказаног садржаја и стратегију експресивног деловања (пр. 10 и 11). Глаголски оператори су интерполирани у структуру исказа, која се реализује без везника *да*, и издвојени интонационим паузама, тако да су у овој позицији и формално најсличнији партикулама (пр. 2, 6, 8).

5.3. Постпозиција одражава дискурсну стратегију исправљања, накнадног оцењивања изречене тврдње, а за исказе са оваквом позицијом глаголских оператора, такође је карактеристично укидање везника да субординиране клаузе и увођење проформе заменице *што* за субјекат у формално суперординирану клаузу (пр. 7), која је такође издвојена интонационом паузом (исп. Васић 2003: 30). У постпозицији, као и у медијалној позицији глаголски оператори говорног поступка, издвојени паузама емфатичног типа од садржаја исказа, реализују само функцију модификације (пр. 9).

6.0. Глаголске операторе изразите метајезичке функције најбоље потврђују изрази: (*као*) *што се каже, како се каже, (као) што кажу, као што се обично рече, као што многи говоре*. Њима се у пропозицију уводе устаљени фразеологизми којима се појединачни случајеви и ситуације представљају као типични за одређену говорну заједницу. Овакав начин ауторизације садржаја пропозиције на комуникативном плану представља стратегију појачавања блискости са саговорницима, јер говорно лице и себе представља као члана те заједнице са којом дели исто језичко и нејезичко предзнање. На прагматичком плану оно исказује и намеру да отклони или ублажи сумњу у фактивност садржаја пропозиције и/или да, увођењем устаљених израза глаголским операторима, појача утисак исказаног садржаја и да постигне жељену експресивност. То потврђују следећи примери из Речника САНУ:

(10) Јавно мњење осу, *што се каже*, дрвље и камење на сликара (Р. Домановић), — наглашавање наративности и појачавање експресивности дискурса;

(11) Бора ... је био, *штоно кажу*, и на ситу и на решету (Д. Радић).

Увођење фразеологизма глаголским операторима у медијалној позицији осим што доприноси сликовитости исказа, појачава његову експресивност и побуђује емпатију саговорника.

(12) Чо'ек треба да се одмори! ... Да отпочине од посла и од муке, *што се каже!* (П. Петровић, Пеција).

Истицање и реevaluација исправности препоруке исказане у пропозицији исказа у наведеном примеру постиже се употребом глаголског израза у постпозицији, јер се њиме указује на општеважеће мишљење о истом праву за све који се нађу у одређеној, типичној ситуацији, у овом случају праву на одмор у ситуацију нанорног рада.

(13) Закон о високом образовању ... ће ... омогућити, *како се каже*, несметано кретање студената и професора кроз академску Европу (Б92. Већ.). — појачавање ауторитативности исказа познатој из општеобразовањне стручне став.

(14) Заједно сте га, *што кажу*, родили, заједно одгајили, па право је да га заједно и збринете (Б. Нушић, Речник САНУ).

У овом примеру глаголским оператором говорног поступка се лични став, који би могао бити увредљив за саговорнике, ублажава тако што се износи у форми општеприхваћеног етичког правила о родитељској дужности, чиме се реализује стратегија кооперативности и жеље да се одржи добра комуникација.

6.1. Глаголски изрази у наведеним примерима су углавном интерполирани у реченичну структуру и интерпункцијски маркирани као њени уметнути делови, што је иначе најчешћа карактеристична позиција и партикулских модификатора епистемичке модалности. Они се, као и облик *кажу*, обично умећу у клаузу између предикатског и аргументског израза (исп. Петровић 2004: 137). Ређе се јављају у постпозицији, али опет интерпункцијски издвојени (пр. 12). За разлику од еквивалентних партикула типа *наводно*, не могу заузимати иницијалну позицију, нити се јављају у функцији конектора. Њима се идентификује и сам чин говорења, па су по правилу емфатични и не могу се заменити партикулама модификаторског типа (в. Васић 1997: 37).

6.2. Иначе, облици глагола говорења, у функцији оператора говорног поступка, у интерпункцијски издвојеној позицији реализују истакнуту информативно-комуникативну улогу, јер је идентификација извора тврдње накнадно додата, чиме се наглашава дистанцираност/недистанцираност говорног лица према саопштењу.

7.0. Интерпретација семантичког садржаја исказа са глаголским операторима говорног поступка и додатни комуникативно-прагматички садржаји представљени у анализи примера, показују да су модификатори глаголског типа богатији лексичким садржајем од других модификатора, па и од партикула. Они својим граматичким облицима исказују однос којим говорно лице процењује не само фактивност и категоричност садржаја пропозиције него и адекватност форме пропозиције језичкој реалности која се процењује са становишта саговорника у конкретној комуникативној ситуацији, сада и овде. Чак и када се јаве у иницијалној позицији, која се секундарно реализује и као конекторска функција, глаголски облици за разлику од партикула повезују текст тако да упућују на смисао односа који у информативном погледу надмашује ниво подразумеваног. Зато они, слојевитије него и партикуле организују текст: повезују га не само логичко-семантички, него га проширују у његовој и прагматичкој и граматичкој равни. То постижу задржавајући граматичке одлике предикативности: времена, лица, броја, као релевантне компоненте у реализацији целокупног модификаторског и прагматичког смисла. Када се јаве у иницијалној позицији, глаголски облици, за разлику од партикула, и даље задржавају функцију модификације, не прелазе у конекторе. Тиме, се потврђује већа стабилност лексичко-граматичких карактеристика глаголских облика и незавршени процес лексикализације. Међутим, и глаголски облици, као и друге модалне јединице, остварујући семантичку кохезију јединица ве-

ћих од исказа, текста/дискурса упућују на припадност исказане тврдње каквој целини, јер се на основу њихове употребе претпоставља да је тврдњи нешто претходило и очекује се да ће иза ње нешто да следи (исп. Велчић 1987: 42–45).

7.1. Употребом глагола говорења у функцији модификатора реализују се различите стратегије у виду различитих глаголских облика: личног глаголског облика, који упућује на говорно лице, обезличеног глаголског облика 3. л. мн. презента без *се* и са *се*, као и различитом позицијом у реченици. Употребом личног глаголског облика догађајност се представља недистанцирано као актуелна ситуација у прагматичком пољу перформативности са координатама ја — ти — сада — овде, или се представља дистанцирано у виду наративног дискурса са неутрализацијом координата, у свевременској актуелизацији облика презента и са пресупозицијом типичних ситуација. Облици глагола говорења реализују се као комплементи догађајног пропозицијског предиката са којима чине јединствену структуру и семантичко-функционалну целину. Структуром са глаголским модификатором и комплементизатором са везником *да* преноси се целовита информација у којој је тежиште не само на тврдњи која представља садржај пропозиције него на комуникативном догађају у целини, у коме се употребом глаголског модификатора у први план модалности истиче комуникативни акт као однос човека са човеком, личносно начело одговорности говорног лица за кооперативност тог односа која се остварује контролом над вербалним чином као стратегијом удовољавања саговорнику не само са социјалног него и са емотивног и когнитивног становишта (исп. Петровић 1997: 206).

ИЗВОРИ

- Б92 Бећ.**: О. Бећковић, Утисак недеље: Колико нам је високо образовање, 20. 2. 2005.
Б 92 Тим.: А. Тимофејев, 1. 0088.765 милиона комбинација, 12. 2. 2005; Најбољи период, 21. 2. 2005.
Речник САНУ 1975: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, књига IX, САНУ, Београд.

ЛИТЕРАТУРА

- Васић 1997**: Васић В., Ауторизација исказа као израз субјективног става у српској граматици Вука Ст. Караџића, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XL/2, Нови Сад, 35–40.
Васић 2003: Васић В., Хијерархизација предиката и типологија субординираних клауза, *Научни саставак славистица у Вукове дане* 31/1, Београд, 29–34.
Велчић 1987: Velčić M., *Uvod u lingvistiku teksta*, Zagreb.
Петровић 1997: Петровић В., Евентивни глаголи као темпорални модификатори реченичног садржаја, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XL/2, Нови Сад, 201–207.
Петровић 2004: Петровић В., Граматички статус и употребне вредности лексеме *изгледа*, *Научни саставак славистица у Вукове дане* 33/1, Београд, 135–143.
Ристић 2006: Ристић С., Партикуле као речи у функцији метатекстуалних оператора (*наводно, буквално, дословно, једноставно, просио, најпросио*), *Научни саставак славистица у Вукове дане* 35/1, Београд, 206–216.

Ристић–Коњик–Милосављевић 2006: Ristić S. — Konjik I. — Milosavljević B., *A lexicographical treatment of serbian modal verbs* (рад у штампи).

Синтакса 2005: Пипер II. и др., *Синтакса савременог српског језика: једноставна реченица*, у редакцији Милке Њивић, Београд — Нови Сад.

Р е з ю м е

Стана Ристич

ГЛАГОЛЫ ГОВОРЕНИЯ В ФУНКЦИИ МЕТАЯЗЫКОВЫХ МОДИФИКАТОРОВ

В настоящей работе на примере форм глагола *казати*, его эквивалентов, выражений и сложных конструкций (типа: *веле, йрича се, како кажу, како се йврди, (ја) кажем, (ја) йврдим, ја морам (могу, хоћу, йтреба, смем) да кажем, ако ми дозволийе (да ја кажем), ако могу/смер йако да кажем, ако се може/сме йако рећи* и др.), представлены грамматические и семантические особенности глаголов говорения в функции метаязыковых производителей речевого акта, а также их коммуникативный статус, учитывающий грамматическую форму и позицию в предложении, в высказывании. Автор показал, что приведенные формы встречаются в инициальной, медиальной и финальной позиции, от чего зависит различная структура высказывания.

Глаголы говорения в функции производителя речевого акта реализуют тот же тип метаязыковой модификации, что и эквивалентные частицы типа *наводно, буквально, йросто*; однако, благодаря своим грамматическим характеристикам (времени, лица, числа и др.) расширяют информацию модальных рамок высказывания не только на прагматическом, но и на грамматическом уровне. Таким образом они, в отличие от частиц, не выражают отношение говорящего к фактивности и категоричности содержания пропозиции, а отношение к адекватности формы пропозиции по отношению к языковой реальности, расцениваемой с точки зрения собеседника в конкретной коммуникативной ситуации в данный момент.

Глаголы говорения в функции производителя речевого акта встречаются в блокированных позициях, что им, при установившихся формах и при метаязыковой функции модальности, придает свойства модальных единиц. Однако, некоторая стабильность лексико-грамматических характеристик глагольных форм указывает на незавершенный процесс их лексикализации.